

OPVOEDINGSBRON

VOOR OUDERS EN ANDERE OPVOEDERS IN DE KERK

IN GEBED

BIDDEN MOET
JE LEREN

KEN JE DANIËL WEL?

GEZINSMOMENTEN
OVER DANIËL

FEBRUARI
2017

JAAR 3

NUMMER 3

BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN

voor de geloofsofvoeding in het gezin

UITGAVEN VAN DE
BHZ EN DE HGJB
te bestellen
via kameel.nl

HEILIG AVONDMAAL VOORBEREIDEN MET JE GEZIN WIJNANDA HOGENDOORN voor kinderen van 6 - 12 jaar

Een praktisch gespreks- en werkboekje om als gezin bezig te zijn met de voorbereiding op en de viering van het Heilig Avondmaal. Twee weken lang wordt er iedere dag een stukje uit de Bijbel gelezen en besproken. Bij iedere dag staan er gespreksvragen, doe- of maakopdrachtjes, puzzels en kleurplaten om zo de kinderen te betrekken bij de viering van het Heilig Avondmaal.

€6,95

€9,90

BIDDEN EN DANKEN HET ONZE VADER UITGELEGD AAN KINDEREN ERNA KOEMANS-FASE voor kinderen vanaf 10 jaar

De eerste hoofdstukken van dit boek gaan over bidden in het algemeen. Daarna wordt in een aantal hoofdstukken het Onze Vader uitgelegd, stap voor stap. Juist voor jou, zodat je de overbekende woorden gaat begrijpen. Zodat je na gaat denken over wat echt bidden is. Zodat je leert begrijpen tot Wie je bidt en waarom het ook zo nodig is om te danken. Bidden en danken horen bij elkaar!

NIEUW! VOORLEVEN - HGJB IN GESPREK OVER OPVOEDEN EN GELOVEN voor ouders met kinderen van 0 - 16 jaar

De serie Voorleven wil ouders praktische handvatten aanreiken om met elkaar in gesprek te gaan over opvoeden en geloven. Uniek is de focus op zowel de pedagogische als de bijbels-theologische kant van opvoeden. Met concrete opdrachten en prikkelende gespreksvragen wordt een open gesprek bevorderd waarin ouders kunnen leren van elkaar. De serie Voorleven bestaat uit vier delen van 8 hoofdstukken en bestrijkt de leeftijd van 0 tot 16 jaar. Elk hoofdstuk behandelt een thema en biedt een herkenbare casus, een bijbelstudie, verwerkingsvormen en verdiepende artikelen. Ideaal voor (ouder)kringen.

€9,95

KINDER(CLUB)BLAD CLIK voor kinderen van 6 - 12 jaar

Clik is een kinder(club)blad: voor op de club én thuis! Je vindt in Clik clubpagina's waarop een bijbelstudie met doe-opdrachten staan. Deze kun je samen op de club gebruiken, maar ook thuis in je eigen stille tijd doen. Daarnaast vind je pagina's om lekker thuis te lezen: met leuke interviews, interessante weetjes, verhalen van Evert en Evie, knutselideeën, puzzels en het stripverhaaltje Clikkie. Kortom: een tof en verantwoord kinderblad voor zowel thuis als op de club! Kijk op www.hgjb.nl voor meer informatie en het aanvragen van een abonnement.

KIND & EVANGELIE voor kinderen van 4 - 12 jaar

Kind & Evangelie is een verantwoord en actueel kinderblad met o.a.: een bijbelverhaal - een vrij verhaal om (voor) te lezen - puzzels en verwerkingen - stripverhaal
Kijk op www.hervormdezondagsscholen.nl voor meer informatie en het aanvragen van een

IN GEBED

WERK
GROEP

EDUCATIEF

BERAAD

COLOFON

Opvoedingsbron is een uitgave van de Werkgroep Educatief Beraad (WEB), een samenwerkingsverband van de Bond van Hervormde Zondagsscholen, de Hervormd-Gereformeerde Jeugdbond, de Hervormde Mannenbond en de Hervormde Vrouwenbond.

Opvoedingsbron verschijnt ieder voorjaar als gratis download via de websites van genoemde bonden.

Redactie

Fenny den Boer-van der Heiden, Kees Codée, Wijnanda Hogendoorn-Teeuw, Ria Hulsman-van den Brink, Gertrud de Koeijer-Hoekman, ds. J.P. Nap

Artikel 'Bidden moet je leren'
Dr. A.J. (Bram) Kunz

Bijbelstudie Psalm 81
Ds. H.J.T. Lubbers

Gezinsmomenten 'Ken je Daniël wel?'
Wijnanda Hogendoorn-Teeuw

Foto's
Jan Verburg Fotografie
janverburg-fotografie.nl

Vormgeving
Marloes Leenman, PIT Tekst en Creatiebureau

Gedrukte exemplaren
Opvoedingsbron is een gratis te downloaden digitaal magazine. Een gedrukt exemplaar is voor € 1,- per stuk te bestellen via www.hervormdevrouwenbond.nl/diversen/magazine

Drukwerk
Torendruk, Nijkerk

Contact
Reacties op de inhoud van *Opvoedingsbron*:
bonds bureau@filternet.nl

www.hervormdezondagsscholen.nl -
hgjb.nl -
hervormdemannenbond.nl -
hervormdevrouwenbond.nl

 Hervormde Vrouwenbond

DOELGROEP

voor alle opvoeders
voor gebruik op de kring/vereniging
voor gezinnen
voor alle opvoeders

'We hebben de gezinsmomenten met elkaar gedaan,' vertellen vader en moeder De Wit. 'En we vonden het heel mooi,' vullen de kinderen aan. 'Wat vonden jullie zo mooi?' 'Nou, we konden leuke opdrachten maken.' 'En zo werd het bijbelgedeelte nog concreter voor ons.'

Een mooi voorbeeld van een reactie uit een gezin, dat met *Opvoedingsbron* aan het werk ging.

Deze nieuwe *Opvoedingsbron* gaat over het gebed in het gezin. Hoe kun je kinderen opvoeden, als je dat niet biddend doet? Bidden in de opvoeding is minder vanzelfsprekend dan het lijkt. Bidden moet geleerd worden. Door de Heilige Geest. En in de praktijk. Bidden met elkaar als ouders voor jezelf en voor je kinderen. Bidden ook met je kinderen, opdat ze leren bidden. Leren bidden om de genade van Christus. Leren bidden om je hart voor de Heere uit te gieten. Leren spreken met God.

Wat is het mooi als deze *Opvoedingsbron* u en jou helpt om biddend in de opvoeding te staan.

Ds. J.P. Nap
bestuurslid van de Hervormde Mannenbond

LEESTIPS TER VERDIEPING

- Burger, C. (2016). *Bidden is goed. Jezus leert je hoe het moet.* Zoetermeer: Jes!.
- Kater, dr. M.J. e.a. (2016). *Kinderen voor DE KONING. Geloofwaardig opvoeden in gezin, kerk en op school.* Apeldoorn: De Banier.
- Klaassen, M. (2016). *Bidden zoals Jezus. Gids bij het Onze Vader.* Heerenveen: Uitgeverij Groen.
- Meijer-Voortman, J. (2016). *Onze Vader – werkboekje.* Nijkerk: Bond van Hervormde Zondagsscholen.
- Snoek, L. (2016). *Waarom zou ik bidden?* Houten: Christelijke Boekcentrale 't Gulden Boek.

INHOUD

- 4 Bidden moet je leren
- 7 'Opent uwen mond': een bijbelstudie over Psalm 81
- 10 Ken je Daniël wel? – gezinsmomenten over Daniël
- 14 Jij en het gebed – ervaringsverhalen

BIDDEN

moet je leren

EEN JONGE MOEDER HOUDT HAAR PASGEBOREN KINDJE TEGEN ZICH AAN. ZACHTJES BIDT ZE VOOR HAAR BABY'TJE. ENKELE JAREN LATER ZIT ZE OP DE RAND VAN HET BED. SAMEN MET HAAR DOCHTERTJE ZINGT ZE 'IK GA SLAPEN, IK BEN MOE'. DAN BREEKT DE TIJD AAN VOOR EEN GEBED MET EIGEN WOORDEN. SAMEN ZOEKEN ZE NAAR WOORDEN OM TE BIDDEN. TOT HET DOCHTERTJE EEN TIENER IS. VOORZICHTIG VRAAGT MOEDER: 'VERGEET JE NIET TE BIDDEN?' EN STILLETJES BIDT ZE OPNIEUW VOOR HAAR KIND. LEREN BIDDEN DUURT EEN LEVEN LANG.

'Leer ons bidden, Heere,' zo vroegen de discipelen aan Jezus. Bidden komt je blijkbaar niet aanwaaien. We hebben er hulp bij nodig; de leiding van de Heilige Geest bovenal. De Geest is immers de grote Leermeester. Maar Hij bedient Zich daarbij van mensen. Kinderen leren vooral bidden van hun ouders. Of, als die in gebreke blijven: van hun opa's en oma's of andere betrokkenen bij de opvoeding. Leren bidden is een belangrijk onderdeel van geloofwaardig opvoeden. Bidden is immers spreken met God. Wie niet geleerd heeft om naar Gods stem te luisteren en met Hem te spreken, komt niet verder dan een godsdienstige vorm. Leren bidden is dus essentieel.

VORMING

In de praktijk van de opvoeding is er doorgaans geen punt aan te wijzen waarop ouders tegen hun kind zeggen: 'Voortaan gaan we bidden, aan tafel en 's morgens en 's avonds.' Zo'n

moment is er alleen als ouders de godsdienstige opvoeding hebben veronachtzaamd en op hun schreden terugkeren. Doorgaans groeien kinderen in de praktijk van het gebed. Dat is iets om zuinig op te zijn. Als jonge ouders moet je er trouwens wel op alert zijn. Goede gewoonten zijn vanuit opvoedkundig gezichtspunt belangrijk voor een stabiele persoonsvorming. Bidden is zo'n goede gewoonte. Kinderen weten niet beter: we bidden en danken voor het eten. En 's avonds bid ik met mama of papa. Tot ze merken dat het bij vriendjes anders gaat. 'Ze bidden niet eens voor het eten!' Zo gewoon is het blijkbaar niet, om te leren bidden.

TAFELGEBED

In een christelijk gezin staat de goede gewoonte van het bidden niet ter discussie. Maar de vraag is wel dat het niet bij een goede gewoonte blijft: welke plaats heeft het gebed in ons gezin? Zeker voor jonge kinderen ben je als ouder

een identificatiefiguur. Dr. K.H. Miskotte wijst in dit verband op het tafelgebed. In pedagogisch opzicht hebben we onze kinderen voor te gaan in de betekenis van dit gebed, aldus Miskotte. Het is bedoeld als een besef van afhankelijkheid, maar het gevaar van sleur ligt op de loer. Bidden aan tafel is belijden dat alle goeds van God komt. Het is God erkennen als de Gever van alle zegeningen. Tegelijk gaat juist het tafelgebed dikwijls nogal gehaast. Het eten staat op tafel en we hebben niet veel tijd. In veel gevallen gebruiken we standaardwoorden. Met een formuliergebed is op zich niets verkeerd. Het is echter een veeg teken als we vlak na het bidden vragen: 'Hebben we al gebeden?' Kinderen moeten de urgentie van het bidden met de paplepel naar binnen krijgen. Ingroeien in een gewoonte is alleen mogelijk als kinderen merken dat er iets achter schuilt. Maar als bidden slechts een formaliteit lijkt, bereiken we het tegendeel.

OMGANG

Hoe je als ouders bidt, weerspiegelt je omgang met God. En dat is weer van belang voor het leren bidden van je kinderen. Hoe krijgt dat ingroei in de gewoonte van het bidden, of liever: hoe krijgt de weg van het gebed concreet gestalte in een christelijke opvoeding? Van jongs af aan zijn kinderen niet slechts figuranten, maar ze participeren in het gebed. Met een kind van een jaar vouw je zijn handjes. Een kind van twee leer je om zijn ogen dicht te doen. Je bidt een kindergebed bij het eten en bij het slapen gaan bijvoorbeeld 'Ik ga slapen, ik ben moe'. Dat laatste gebed kun je steeds verder uitbreiden. Iedere keer een nieuw couplet, waardoor je kind steeds meer aspecten van het bidden leert. Niet alleen de vraag dat de Heere trouw de wacht houdt, maar ook het gebed om de vergeving van je zonden. En het gebed voor je ouders, voor gezondheid enzovoorts. Het mooie van zo'n gebed is dat in kindertaal woorden gegeven wordt aan datgene waar kinderen voor mogen bidden. Het gevaar is natuurlijk weer de sleur; bidden is meer dan een ritueel voor het eten of het slapen gaan. Dit vraagt van opvoeders dat je je kinderen voortdurend duidelijk maakt wat bidden is. Het is spreken met God. Dat vraagt stilte en eerbied. Geen afraffelen van een religieuze verplichting dus. En het vraagt een gebedshouding. Bij voorkeur geknield, als teken van eerbied en afhankelijkheid. Om het besef te voeden dat bidden niet zomaar iets is; wie bidt vraagt audiëntie aan bij de Heere God. Dat kan alleen omwille van het offer van onze Heere Jezus Christus. Om eerbiedig stil van te worden.

LEREN BIDDEN IS GEEN KWESTIE VAN HET AANLEREN VAN EEN TECHNIEK. HET IS EEN OEFENING OM JE LEVEN BIJ GOD TE BRENGEN. OM VOOR GODS AANGEZICHT TE LEVEN. DAAR MAG JE ALS OUDER JE KIND IN VOOR GAAN. EN NEEM JE KIND BIJ DE HAND.

AAN DE HAND

Opnieuw blijkt dat leren bidden tijd vraagt. En stilte. Twee dingen die zo schaars zijn, ook in onze gezinnen. Even snel je kinderen op bed leggen. Wie bezondigt zich er nooit aan? Maar om te leren bidden zijn tijd en stilte essentieel. Dat geldt te meer als er een volgende stap moet worden gemaakt. Je merkt dat je kind het zingen van zijn avondgebed een beetje overgroeit. Vaak vraagt het er zelf om: 'Mag ik ook zelf bidden?' In pure, onbeholpen kinderzinnen komen er dan mooie dingen. Regelrecht uit het hart. Een dankgebed voor de mooie dag. Een vraaggebed voor zieken. Soms zelfs dingen uit de actualiteit van deze wereld, bezien vanuit het perspectief van een kind. Dat zijn kostbare momenten. Er zijn echter ook kinderen die een steuntje in de rug nodig hebben. Bidden vereist veiligheid, maar het betekent ook het overwinnen van je schaamte. Als opvoeder heb je de taak om je kind bij de hand te nemen. 'Zullen we samen bidden? Ik zal eerst bidden, en daarna mag jij bidden. Of wil jij liever eerst bidden, dan doe ik het straks.' Leren bidden is geen kwestie van het aanleren van een techniek. Het is een oefening om je leven bij God te brengen. Om voor Gods aangezicht te leven. Daar mag je als ouder je kind in voorgaan. En neem je kind bij de hand.

ACHTER JEZUS

Een gebed vraagt om voorbereiding. ‘Waar moeten we voor bidden?’ Die vraag kan aan tafel of op de rand van het bed al heel wat losmaken. Er kunnen allerlei gebeurtenissen van de dag naar voren komen. ‘Waar mogen we de Heere voor danken?’ ‘Wat moet je tegen de Heere vertellen, wat deed je vandaag verkeerd? Welke zonden moet je belijden?’ Nogmaals: bidden vraagt tijd en stilte. De voorbereiding ook. Al biddend leren we onze kinderen meteen dat het niet in de hoeveelheid woorden zit. En dat degene die bidt als het ware in zijn binnenkamer gaat (je slaapkamer bijvoorbeeld), een plek waar je alleen met God bent (zie Mattheüs 6:5-7). Leer je kinderen ook het volmaakte gebed dat Jezus ons heeft geleerd, het Onze Vader. Bedoeld om te bidden als je zelf geen woorden hebt, maar zeker ook als een ijkpunt voor je eigen gebeden. Eerst driemaal U, voordat onze eigen dingen komen. En niet te vergeten: eindigend in de lofprijzing! Zo krijgt het gebed vorm en structuur, met het gebed dat onze Heere Jezus Christus Zijn discipelen leerde bidden. Wie zo leert bidden, die leert ook zijn gebed te besluiten ‘in Jezus’ Naam’. Als we bidden, pleiten we niet op onze verdiensten, maar op de verdiende genade van Christus.

LUISTEREN

Bidden is spreken met God, zo leren we onze kinderen. Maar leren bidden vraagt voor alles: luisteren! Bidden is antwoorden op Gods aanspraak. Echt bidden, dat doe je bij een open Bijbel. De Geest leert je bidden. Al is het voor kinderen veelal in kindertaal. Dit is echter wezenlijk: bidden is geen slag in de lucht, al kun je God niet zien. En al krijg je ook niet meteen antwoord. Maar bij een open Bijbel krijgt het gebed haar plaats: in de gestalte van het antwoord. Zoals de jonge Samuel leerde bidden, nadat de HEERE hem riep: ‘Spreek, Uw dienaar luistert’ (1 Samuel 3:10).

HOE VERDER?

Is jong geleerd nu ook oud gedaan? In veel gevallen is dat zo. We kunnen de betekenis van opvoeding eerder onderschatten dan overschatten. Er zijn echter genoeg ouders die een ander verhaal hebben. Over kinderen die zo ontroerend konden bidden, maar waar het in de puberteit helemaal weg lijkt.

Juist de puberteit is voor geloofwaardig opvoeden een spannende tijd. Je zit er immers niet zomaar meer naast. Het betekent zoeken naar nieuwe vormen. Al zijn er soms ineens die momenten van openheid en kwetsbaarheid. Maar het is anders dan bij jonge kinderen. Pubers moeten er doorheen. En ouders dus ook. Het zou niet goed zijn wanneer je tiener alleen aan jouw hand kan bidden. Gelukkig zijn er ook anderen: jeugdwerkleiders bijvoorbeeld. Maar als ouder vraag je je af: hoe gaat het nu verder? Je kijkt bij het bed van je kind, of je sporen van de omgang met God vindt. Is de Bijbel gebruikt, of ligt die er al meer dan een week onaangeroerd? Licht die soms ergens onder het bed? Is het dan soms opnieuw tijd om zelf te leren bidden? Een gebed voor je kinderen: ‘Houdt Gij mijn kinderen vast, als ik ze los moet laten. Zelfs als satan ze als de tarwe zift. Laat ze nooit van U vervreemden, nooit, hun leven lang’.

En vertel het ze maar, zonder te preken. Ook nu is het belangrijk dat je kinderen merken dat bidden voor jezelf geen formaliteit is, maar omgang met de levende God. Benut de gelegenheden dat je als gezin samen bent. Op zondagavond bijvoorbeeld. Wat is het rijk om vanuit de zondag de werkweek voor Gods aangezicht te brengen. En om dan de blijdschap en de zorgen bij God te brengen.

TOEKOMST

Hiermee is natuurlijk niet gezegd dat pubers per definitie niet meer zelf bidden. Gelukkig wel. Ook als ze hun vragen kennen: ‘Is er een God die hoort?’ En: ‘Wat als ik al zo vaak om iets gebeden heb?’

Bidden vraagt om geloof en om volharding. Dat is meteen een antwoord op de vraag of het allemaal niet te hoog gegrepen is, dat geloofwaardig opvoeden. Je mag het in Gods kracht doen... Je mag er met je (tiener)kind om vragen. Ook dat hoort bij de leerschool van het gebed. Opdat ze groeien naar geestelijke volwassenheid. In de taal van het doopformulier: ‘opdat ze Uw vaderlijke barmhartigheid mogen belijden, en in alle gerechtigheid onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester, Jezus Christus leven!’ ■

Kring/
vereniging

Ds. H.J.T.
Lubbers

EEN BIJBELSTUDIE OVER PSALM 81

Lezen: Psalm 81

LEESSLEUTEL

In deze psalm komt het woord 'bidden' niet voor. Toch gaat het helemaal over de vertrouwelijke omgang met God. Lees de psalm en let erop wat je over het thema 'bidden' tegenkomt. Na het lezen kun je in twee- of drietallen je eerste reacties delen.

DE BRIEVENBUS VAN MIJN OUDERLIJK HUIS ZIT IN DE GEVEL NAAST DE VOORDEUR. VROEGER, VOORDAT ER EEN TOCHTAFSLUITER IN WERD BEVESTIGD, BOUWDE IEDER VOORJAAR EEN MUSSENFAMILIE HAAR NEST IN DIE BRIEVENBUS. ALS WE HÉÉL STIL WAREN, MOCHTEN WE ALS KINDEREN ÉÉN KEER OM HET HOEKJE GLUREN WANNEER DE EITJES UITGEKOMEN WAREN. 'T WAS ALTIJD EEN VREEMD GEZICHT: VAN DIE KALE, BLINDE, MAGERE BEESTJES MET EEN OPVALLEND GROOT BEKJE. ALS MOEDERVOGEL IN DE BUURT WAS, GINGEN DIE BEKJES WIJD OPEN EN BEGONNEN DE PAS UIT HET EI GEKROPEN JONGEN UIT ALLE MACHT TE PIEPEN. WANT MOEDER HAD VAST EEN REGENWORM OF EEN VliegJE IN DE AANBIEDING. WERD ER WAT IN DIE WIJD OPENGESPERDE SNAVELTJES GESTOPT, DAN ZWEGEN DE MUSJES EVEN. MAAR ZODRA MOEDER VERSCHEEN, GINGEN DE BEKJES WEER WIJD OPEN.

In Psalm 81 klinkt de oproep om net als die jonge vogeltjes te doen: 'Doe uw mond wijd open en Ik zal hem vullen'. Kinderlijk eenvoudig. De HEERE laat geen bidder staan! Hoe prachtig is het om dát je kinderen voor te mogen houden. Niet voor niets is de berijmde Psalm 81:12 de eerste psalm die menig ouder z'n kind leert zingen. Tegelijk is deze oproep uit Psalm 81 een levenslange les. Israël luistert er in elk geval slecht naar, klaagt de HEERE in deze psalm.

VERBOND

Psalm 81 is een feestlied. Het gejubel in vers 2-4 is dan ook niet van de lucht. Zing vrolijk voor God, onze kracht... Vanwege de genoemde tijdsaanduidingen in vers 4 in combinatie met Leviticus 23:24, 27 en 34 denken veel uitleggers dat deze psalm bedoeld was voor de zevende maand, de heiligste maand van de Hebreeuwse kalender. Op de eerste dag van deze maand (nieuwemaan) houdt Israël 'een gedenk-

dag aangekondigd door bazuingschal'. Deze dag markeert het einde van het ene landbouwjaar en het begin van het volgende. Het Jodendom na de Babylonische ballingschap viert deze dag als Rosj Hasjana, het Joods nieuwjaar. Op de vijftiende dag van de zevende maand (vollemaan) begint het Loofhuttenfeest, waarop Israël de woestijnreis gedenkt. Daartussen, op de tiende dag van deze maand, is het dan ook nog Grote Verzoendag.

Asaf is de historicus. Dat blijkt ook weer in deze psalm. Na de oproep om feest te vieren, benoemen de verzen 6-8 allereerst Gods grote daden van bevrijding. Vers 6 verwijst naar de tien plagen ('God trok op tegen Egypte'), vers 7 herinnert aan de manden waarmee Gods volk stenen en klei sjouwde ('God heeft de last van zijn schouder weggenomen') en vers 8 zou heel goed betrekking kunnen hebben op de doortocht door de Schelfzee, toen Israël vanuit de benauwdheid tot de HEERE riep.

De verzen 9-11 halen vervolgens enkele van Gods woorden aan, die klonken op het moment van de verbondssluiting op de Sinai: vers 10 vormt een combinatie van het eerste en het tweede gebod; vers 11 komt bijna woordelijk overeen met de aanhef van de decaloog: 'Ik ben de HEERE, uw God, Die u uit Egypte, uit het diensthuis uitgeleid heb.'

Zo geeft Psalm 81 hoog op van de goedheid van de God van het verbond. En blijkt de oproep aan het slot van vers 11 ('Doe uw mond wijd open en ik zal hem vullen') is een leven uit het verbond een leven waarin je niets tekort komt. Dat is geheel in lijn met Deuteronomium 28:1-14, waar Mozes in zijn afscheidstoespraak tot het volk zegt: Als u Gods stem gehoorzaam bent, zal de HEERE regen geven op zijn tijd, vruchtbare akkers, vruchtbaarheid van mens en dier, verlening van dagen, vrede en overwinning op de vijanden.

VRIJMOEDIG, VURIG, VERWACHTINGSVOL

Van daaruit is 'open uwen mond' een uitnodiging om met vrijmoedigheid te bidden. Niet vrijpostig, met de vuist op tafel. Want wij kunnen geen rechten laten gelden bij God. In het beeld van Psalm 81: wat stinken wij vaak uit onze mond! En toch is bidden niet zoiets als in wanhoop en vertwijfeling een vuurpijl de lucht inschieten; wie weet dat iemand het opmerkt. Bidden is veeleer God herinneren aan wat Hij heeft beloofd. Calvijn noemt Gods beloften de ladder waarlangs wij naar de hemel opklimmen. 'Klop, en u zal open gedaan worden.'

Tegelijk leert Psalm 81 ons om vurig te bidden. Onze mond mag wijd open. Je mag ook vertalen: 'spreid uw mond uit', 'maak uw mond breed'. Bidden mag inspanning kosten. Zoals Jakob, die bij de Jabbok al worstelend volhoudt: 'Ik zal U niet laten gaan, tenzij U mij zegent' (Gen. 32:26). Zoals de Kananese vrouw, die het niet na één keer roepen voor gezien houdt, maar die ten langen leste zelfs voor Jezus

op de grond gaat liggen (Matth. 15:21-28). En zoals de discipelen, die in de bovenzaal tien dagen bidden om de vervulling met de Heilige Geest.

De wetenschap Wie de HEERE is, doet ons ook bidden met verwachting. De psalm herinnert niet voor niets aan Gods daden. De HEERE Die Zijn volk uit de slavernij in Egypte heeft bevrijd, zal Zijn volk heus niet laten verkommeren. Paulus schrijft later: 'Hoe zal Hij, Die zelfs Zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft, ons ook met Hem niet alle dingen schenken?' Welke aardse vader voert zijn peuter een bakje grind in plaats van een bordje pap? Hoeveel te meer uw hemelse Vader! Hij vult onze mond niet met een gifdrankje, maar met 'alles wat u ontbreekt'. Pure genade, verdiend door Jezus, in Wiens mond nooit bedrog gevonden is, en die niet terugschuld toen Hij uitgescholden werd. Zijn mond was juist altijd vol van de lof van God. Toch ging de hemel voor Hem in het nachtslot. Om voor ons de weg te openen tot Gods genadetroun.

Die weg ging jaren geleden ook het dochttertje van een zendingzuster op een zendingspost in Zaïre (het tegenwoordige Congo). Daar overleed een moeder bij de geboorte van haar premature baby. Er werd een couveuse geïmproviseerd, in de hoop de baby in leven te houden. De enige kruik op de zendingspost bleek kapot te zijn. Daarop besloot het dochttertje van de zendingzuster te gaan bidden voor de baby en voor de zus van de baby. 'HEERE, stuur vandaag een kruik voor de baby, morgen is het misschien te laat. En stuur een pop voor haar zus, dan voelt ze zich niet zo eenzaam.' Juist die middag arriveerde er een groot pakket van het thuisfront – het was weken onderweg geweest. Vol spanning werd de doos geopend. Bovenop lag kleding, daaronder... een kruik! Het meisje dat gebeden had, graaide dieper in de doos, terwijl ze zei: 'Als God een kruik gestuurd heeft, weet ik zeker dat er ook een pop in zit!' Het bleek zo te zijn. Het meisje had haar mond wijd open gedaan, en God had hem gevuld.

VERHINDERING

'Maar als ik daar nu niks van merk? Ligt dat dan soms aan mijn gebed?' Psalm 81 maakt duidelijk dat er inderdaad sprake kan zijn van gebedsverhinderingen. De toon van de psalm slaat vanaf vers 12 helemaal om: 'Maar Mijn volk heeft naar Mijn stem niet geluisterd.' Je proeft teleurstelling. Maar ook liefde: 'Och, had Mijn volk naar Mij geluisterd!' (vers 14) De HEERE stond bij Israël voor de deur, met handen vol zegeningen (vers 15-18). Maar Israël vergrendelde de voordeur, en haalde via de achterdeur de afgoden binnen. Dat is het trieste refrein van Israëls geschiedenis: het volk gaat vreemd, met Baäl en Astarte. Dan moet God de kraan van zegen sluiten. Ook dat is Deuteronomium 28. Bidden staat blijkbaar niet los van bekering.

Ik las over een jongen, die op straat een sigaret vond en hem tegen de uitdrukkelijke wil van zijn vader begon op te roken.

Toen plotseling zijn vader er aankwam, verstopte de jongen de sigaret vlug achter zijn rug. Terwijl hij een onschuldig gezicht trok, wees hij met zijn andere hand naar een aanplakbiljet van een pretpark en vroeg: 'Papa, zullen we daar alstublieft een keer naartoe gaan?' De vader zag de rook achter de rug van zijn zoon omhoogkringelen, en zei: 'Doe nooit een verzoek, terwijl je op hetzelfde moment probeert een smeulende ongehoorzaamheid te verbergen.'

Als we iets te verbergen hebben, worden onze gebeden krachteloos. In 1574 bepaalde de synode van Dordrecht dat de mensen tijdens rampen, zoals de pest of een oorlog, massaal moesten bidden. Die biddagen (soms meerdere per jaar) waren ook altijd boetedagen. Dagen van verootmoediging, vasten en inkeer. Psalm 81, bedoeld voor de maand waarin ook Grote Verzoendag valt, leert ons hoe nodig dat is.

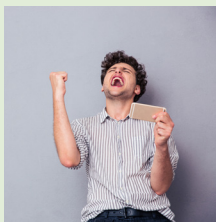
VERTROUWEN

Toch hoeft er bij 'onverhoorde gebeden' niet altijd sprake te zijn van een gebedsverhinderend. Wanneer de HEERE belooft: 'en Ik zal hem vullen', komt het er ook op aan dat we

ontdekken hoe God onze monden vult. Je kunt de dokter vragen je te helpen, door een pleister op je wond te plakken. Maar als de dokter kijkt, zegt hij misschien: 'Ik ga je open snijden!' Zo geeft de HEERE mij niet altijd wat ik wil, maar wel wat ik nodig heb. Paulus bijvoorbeeld deed zijn mond wijd open, en vroeg God om de doorn uit zijn vlees weg te nemen (2 Kor. 12). De Heere besloot anders, en desondanks ervoer Paulus Zijn genade. En dat was genoeg. Bidden is vooral een vertrouwenskwestie. Denk nog even aan het mussennest. Als moedermus weer zoeken gaat, geven haar jongen geen verlanglijstje mee. Ze wachten tot moeder terugkeert op het nest en openen hun mond. In het volste vertrouwen: wat moeder erin stopt is goed. Dat is gelovig bidden. God vervult niet al onze wensen, wel al Zijn beloften. Wat God doet, dat is welgedaan. Zijn wil is wijs en heilig. 'k Zal aan Zijn hand vertrouwend gaan, die hand geleidt mij veilig. ■

GESPREKSVRAGEN

1. Van wie hebt u leren bidden? Wat hebt u van hem of haar geleerd? Als u zelf de roeping hebt om uw kind of kinderen te leren bidden, wat wilt u hun dan vooral meegeven?
2. Zoek het klassieke doopformulier eens op, en lees het gedeelte waarin uitgelegd wordt waarom wij worden gedoopt in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Welke verbondszegeningen worden daar genoemd? Gebruikt u die beloften weleens als gebedsladder? Wat bidt u dan precies?
3. Wat is het verschil tussen vrijpostig en vrijmoedig bidden?
4. Welke voorbeelden van gebedsverhoring kent u uit uw eigen leven? Kent u wellicht ook gebeden die anders verhoord werden?
5. Over welke gebedsverhinderend gaat het in:
  - a. Psalm 32:3-5
  - b. Jakobus 4:3
  - c. Mattheüs 5:23-24 en 6:15
6. Welke van de onderstaande foto's passen naar uw idee goed bij 'bidden' zoals Psalm 81 ons dat wil leren? En welke niet? Licht uw keuze toe.

ZEVEN GEZINSMOMENTEN OVER DANIËL

KEN JIJ DANIËL? HIJ KWAM IN EEN VREEMD LAND MET VREEMDE GEWOONTEN, MAAR BLEEF BIDDEN EN IN GOD GELOVEN. JUIST DOORDAT HIJ IEDERE DAG CONTACT HAD MET DE HEERE GOD, KON HIJ VOL VERTROUWEN VERDER.

DE KOMENDE TIJD LEES JE STEEDS EEN STUKJE UIT HET VERHAAL VAN DANIËL. ZO LEER JE HOE HIJ LEEFDE MET DE HEERE EN ONTDEK JE HOE JIJ DAT OOK KUNT DOEN!

De vragen en opdrachten bij de gezinsmomenten zijn handreikingen om tot een gesprek te komen in je gezin, voor één dag of om te verdelen over meerdere dagen:

- Ga naar eigen inzicht met de suggesties om: pas aan wanneer ze te makkelijk/moeilijk zijn voor jullie situatie.
- Bespreek zo veel vragen als de kinderen aan kunnen. Kleine kinderen zullen sneller afhaken dan oudere kinderen. Pak de draad de volgende dag weer op.
- Spreek vaste momenten af waarop je elkaar rondom de Bijbel ontmoet. Dat kan elke dag (bijvoorbeeld een kwartier), elke week of elke twee weken (bijvoorbeeld een half uur). Net wat bij jullie situatie past.
- Geef spontane uitingen de ruimte. Als iemand voorstelt om een gedicht/lied te maken, iets te tekenen/maken of een ander idee heeft, neem daar de tijd voor.
- Leer van elkaar. De Geest werkt bij iedereen op een andere manier. Spreek open naar elkaar over hoe God in jullie leven werkt. Tot eer van Hem!

DANIËL 1

LEZEN

Lees Daniël 1. Nebukadnezar was koning van Babel en regeerde van 604-562 voor Christus.

VRAGEN

- Deze koning komt naar Jeruzalem. Wat doet hij? (vers 1-2)
- Nu heeft hij nog mensen nodig die dienst kunnen doen in zijn paleis. Wat voor mensen moeten dat zijn? (vers 3-4)
- Wat moest er met hen gebeuren? (vers 5)
- Schrijf de namen van de Israëlitische mannen onder elkaar. Schrijf daarachter de nieuwe namen die ze van de koning krijgen.
- Wat betekent de naam Daniël? Zoek het op in een (digitale) encyclopedie. Zoek ook de betekenis van zijn nieuwe naam op. Wat valt je op?
- Wat betekent jouw eigen naam?

Daniël wordt meegenomen uit zijn eigen bekende land. Denk je dat eens in. Vreemde soldaten nemen hem mee naar een onbekend land met een andere taal, ander eten en andere gewoonten. Toch is hij daar niet helemaal alleen.

- Wat staat er in vers 9 en 17?
- In vers 5 staat dat de Israëlitische mannen moeten eten van de gerechten van de koning. Wat doet Daniël? Lees voor het antwoord vers 9, 12-14.
- En? Hoe liep die proeftijd af? Lees eens verder in vers 15.
- Wat zegt Daniël in vers 8? Hoe doe jij dat?

LEER UIT JE HOOFD!

Heb de Heere, je God, lief met heel je hart (Matth. 22:37a).

DANIËL 2

LEZEN

Koning Nebukadnezar heeft gedroomd. Alleen... weet hij niet meer wat (Dan. 2:3). Hij laat zijn wijzen roepen, maar als zij het hem niet kunnen vertellen, wil Nebukadnezar hen allemaal doden. Ook Daniël zal dan gedood worden. Lees Daniël 2:14-19, 24-35.

VRAGEN

- Wat doet Daniël als hij hoort dat alle wijzen moeten worden gedood? (vers 18)
- Wat doe jij zelf als je iets meemaakt wat je heel moeilijk vindt? Waarom?
- Wat leer je in dit gedeelte van Daniël?
- God verhoort! Daniël krijgt te zien wat de koning gedroomd heeft. Wat doet Daniël na deze gebedsverhoring? Lees vers 19b-23 maar.
- In vers 26 vraagt de koning of Daniël de droom kan vertellen. Wat antwoordt hij dan? (vers 27-28)
- Wat leer je in dit gedeelte over God?
- Lees vers 31-35. Maak er een tekening van.
- Nebukadnezar is heel blij met de droom en de uitleg. Hoe belooft hij Daniël? Lees maar eens verder in vers 48 en 49.

LEER UIT JE HOOFD!

Bid, en je zal gegeven worden. Want wie bidt, die ontvangt (Matt. 7:7a, 8a).

DANIËL 3

Koning Nebukadnezar heeft een enorm beeld laten maken – het is ongeveer dertig meter hoog en drie meter breed (Dan. 3:1). Het beeld moet ingewijd worden en daarvoor moeten alle belangrijke mensen komen. Lees Daniël 3.

- Wie komen er allemaal naar het beeld van de koning? (vers 2)
- Wat is het bevel van de heraut? (vers 4-6)

Alles gebeurt zoals de heraut heeft gezegd. Maar dan...

- Een paar Chaldeeuwse mannen stappen naar voren. Wat zeggen zij tegen de koning?
- Wat vind jij ervan wat Sadrach, Mesach en Abed-Nego deden? Waarom vind je dat?
- Bedenk een situatie waarin jij helemaal alleen stond. Hoe voelde jij je toen?
- Als je ergens helemaal alleen voor staat, is het fijn als iemand jou helpt. Is dat weleens gebeurd? Of was jij degene die een ander hielp? Samen sta je sterk(er)!
- God belooft de gehoorzaamheid van de drie vrienden. Hoe doet Hij dat?

Wanneer je door het vuur zult gaan, zul je niet verbranden (Jes. 43:2).

DANIËL 4

Weer droomt Nebukadnezar. Voor de tweede keer laat hij alle wijze mannen komen. Opnieuw kan alleen Daniël de droom uitleggen, omdat God hem dat vertelt. Lees Daniël 4:19-33.

- Lees hoe Daniël de droom uitlegt. Maak er een tekening van.
- Wat betekent de droom die de koning gedroomd heeft? (vers 24-26)
- De wortels van de boom mogen blijven staan. Wanneer zal het koningschap van Nebukadnezar blijven bestaan? (vers 26)
- Welke raad geeft Daniël aan de koning?
- Lees Galaten 5:19-21. Welke zonde is zichtbaar in het leven van de koning?
- Welke zonde is er nog in jouw leven? Luister naar wat Daniël zegt: breek ermee.

Verneder je voor de Heere, en Hij zal je verhogen (Jak. 4:10).

DANIËL 5

Koning Belsazar is koning geworden na koning Nebukadnezar. Weet je nog wat Nebukadnezar gedaan had met Jeruzalem en met het volk van Daniël? Lees het nog maar eens na in Daniël 1:1-2. Alles wat hij toen meegenomen heeft, gaat Belsazar nu gebruiken bij zijn feest. Lees Daniël 5.

- Aan wie geven zij hun lof tijdens het feest? (vers 4)
- Van wie waren de gouden en zilveren voorwerpen die hij gebruikt? (vers 2)

Ineens trekt de koning wit weg. Hij staat te trillen op zijn benen...

- Wat gebeurt er dat de koning zo schrikt?
- De wijzen weten niet wat de letters betekenen. Wie weet raad? Wat vertelt zij?
- Lees vers 18-22 nog eens. Belsazar heeft niets geleerd van wat zijn vader meegemaakt heeft. Welke les had hij uit het leven van Nebukadnezar kunnen/moeten leren?
- Aan Wie hadden zij de lof moeten geven tijdens het feest? (vers 23)
- Wat betekenen de vreemde woorden op de muur?

Loof de HEERE, want de HEERE is goed (Ps. 135:3).

DANIËL 6

LEZEN

Belsazar is gestorven in de nacht waarin hij het feest vierde. Er is een nieuwe koning: Darius.
Lees Daniël 6: 1-11.

VRAGEN

- Wat doet Darius? (vers 2-4)
- Daar zijn een paar mannen het niet mee eens. Wat gaan zij doen? (vers 5-6)
- Het lukt hen om een plan te bedenken. Wat voor plan maken zij? (vers 7-10)
- Wat doet Daniël als hij dat hoort?
- Vraag of je met een potlood en een liniaal een mooi lijntje mag tekenen in de bijbel. Want de laatste zin van vers 11 is een heel belangrijke zin!
- Hoe vaak bid jij? Waarom doe je dat zo?
- In vers 11 staat dat Daniël bidt, maar ook dankt. Noem eens punten waarvoor jij bidt. Noem ook punten waarvoor jij dankt. Praat er met elkaar over, zodat je samen heel veel te danken hebt.
- Bid en dank met elkaar.

LEER UIT JE HOOFD!

Bid zonder ophouden. Dank God in alles. Want dit is de wil van God (1 Thess. 5:17-18).

DANIËL 7

LEZEN

Daniël gaat tegen het gebod van de koning in. Hoe zal het aflopen?
Lees Daniël 6: 12-29.

VRAGEN

- Wat doet de koning als hij het bericht van de mannen hoort? (vers 15)
- Wat de koning gezegd heeft, moet gebeuren. Wat zegt hij nog tegen Daniël? (vers 17)
- Gelooft hij zelf wat hij zegt? Waarom denk je dat? Lees ook eens vers 19 en 20.

God heeft een engel gestuurd die de muilen van de leeuwen dicht heeft gehouden. Daniël komt zonder letsel de leeuwenkuil uit.

- Waarom zal God Daniël gespaard hebben? Waarom denk je dat?
- Denk eens terug aan alles wat je nu over Daniël gelezen hebt. Hoeveel keer heeft hij woorden van God gesproken tegen de koning?
- Kruis aan wat juist is:
  - o Daniël hield van God
  - o Koning Nebukadnezar diende God
  - o De vrienden van Daniël aten van het voedsel dat geofferd was aan de afgoden
  - o God zorgde in alles voor Daniël
  - o Daniël vertelde in zijn gebed alles aan God
  - o Voor het bidden nam Daniël de tijd
- Kruis aan wat juist is:
  - o Ik bid elke dag een paar keer
  - o Ik vertel alles aan God
  - o Ik houd heel veel van God
  - o God zorgt altijd voor mij
  - o Ik dank God voor alles wat ik krijg

LEER UIT JE HOOFD!

Vertrouw op de HEERE en doe het goede (Ps. 37:3).

Tij en het gebed

HET GEBED IS ÉÉN VAN DE BELANGRIJKSTE ASPECTEN VAN EEN LEVEN MET GOD. HET IS BIJZONDER DAT WIJ RECHTSTREEKS MET ONZE HEMELSE VADER MOGEN SPREKEN! MAAR DAT SPREKEN MET GOD GAAT NIET ALTIJD VANZELF. WE MOETEN ER TIJD VOOR VRIJ MAKEN EN ONS CONCENTREREN. EN WE MOETEN OOK EEN PLEK HEBBEN OM HET TE OEFENEN EN TE LEREN. HOE DOE JE DAT? EN HOE ERVAREN ANDEREN DAT IN HUN PERSOONLIJK GELOOF EN IN DE OPVOEDING? WE VROEGEN TWEE JONGEREN EN EEN GEZIN NAAR HUN ERVARINGEN. ● OM TE HERKENNEN, OM TE WAARDEREN EN OM VAN TE LEREN.

Rhodé

Rhodé Zorge (18), Schoonhoven

SPEELT HET GEBED EEN ROL IN JOUW LEVEN? 'Het gebed speelt absoluut een grote rol in mijn leven. Gebed is voor mij een manier om rust te vinden, een manier om even stil te staan. Ik haal er meestal veel moed en kracht uit. Je praat met God. Ieder mens kan bidden. Ieder mens mag bidden. Ik denk niet dat er iets mooier is dan dat.'

HOE BELANGRIJK IS HET GEBED VOOR JOU? 'Vaak bid ik op momenten dat ik het moeilijk heb. Maar ook wanneer ik dankbaar ben. Dankbaar voor alles wat ik ontvang. Dankbaar voor alle

voorrechten die ik heb. En dankbaar voor de vrijheid als christen.

Voor anderen bidden vind ik ook erg belangrijk, ik vind dat een mooie manier om met iemand mee te leven. Soms is bidden ook lastig, omdat je even uit je drukke leven moet stappen en de tijd moet nemen voor God.'

BIDDEN JULLIE ALS GEZIN? BID JE OOK WEL MET JE VRIENDEN? 'Als gezin bidden wij vaak aan het begin en einde van de maaltijd. Afgelopen jaar hadden wij als jeugdvereniging een jongerenweekend. Daar hebben we veel gemeenschappelijk in kleine groepen gebeden en samen goede gesprekken gehad over geloven in deze wereld.'

Arinda

**Arinda Gelderblom (16),
Schoonhoven**

SPEELT HET GEBED EEN ROL IN JOUW

LEVEN? 'Het gebed speelt zeker een rol in mijn leven. Op bepaalde momenten kan het me zelfvertrouwen en houvast geven. Bijvoorbeeld in moeilijke situaties of bij angst. Ik moet eerlijk zeggen dat ik er niet altijd helemaal bij ben als anderen bidden. Ik heb dan soms ook mijn ogen niet gesloten, maar dan staar ik eigenlijk maar een beetje. Daarom probeer ik minstens een keer per dag voor mezelf te bidden. Het erge is dat ik het soms vergeet, maar dat hebben we allemaal weleens... Gelukkig mogen we God om vergeving vragen. Dat vind ik één van de mooiste dingen van het gebed.'

HOE BELANGRIJK IS HET GEBED VOOR JOU? 'Ik moet eerlijk zeggen dat het normaal is geworden, maar diep vanbinnen weet ik zeker dat het erg belangrijk voor me is. Als ik niet had gebeden, geloof ik dat sommige dingen anders waren gelopen. Dus het gebed is zeker belangrijk, niet alleen voor mij, maar

vrijwel voor iedereen op de wereld. Ik bid meestal een formuliergebed, dat komt vooral omdat ik het erg moeilijk vind om een eigen gebed uit te spreken. Je kunt het bijna een lichtelijke angst noemen. Ik ben bang dat ik iets verkeerd zeg, ik weet eigenlijk ook niet waarom... Maar als ik dan een eigen gebed bid, dan bid ik vaak voor armen en zieken, voor mensen die het minder hebben dan wij. Verder bid ik dan ook voor mijn gezin en de hele familie. En ik vraag om vergeving.'

BIDDEN JULLIE ALS GEZIN? BID JE OOK WEL MET JE VRIENDEN? 'Wij bidden met het gezin altijd voor het eten. Dit wordt nooit overgeslagen!

Met mijn vrienden heb ik zeker ook momenten dat we met elkaar bidden. Dat is niet alleen heel goed, maar het zorgt er ook voor dat we meer verbondenheid ervaren op gelovig gebied. We schamen ons niet om erover te praten. Dat vind ik echt iets heel moois. Ik hoop dat anderen dat ook hebben, want dat gevoel gun ik echt iedereen.'

Familie Arkeraats

WELKE ROL SPEELT HET GEBED BIJ DE

OPVOEDING VAN JULLIE KINDEREN? 'We ervaren dat het gebed het anker is van de christelijke opvoeding. We beseffen dat we onvolmaakte ouders zijn, juist daarom mogen we onze kinderen in het gebed opdragen. Kinderen opvoeden tot eer van Hem, door te bidden dat onze kinderen de Heere Jezus mogen kennen en dienen in hun leven!'

HOE LEREN JULLIE JE KINDEREN BIDDEN? 'Vanaf de geboorte zingen we een gebedje voor het slapen gaan. Later, als de kinderen naar school gaan, laten we ze zelf bidden in eigen woorden. Dat doen we ook om de beurt aan tafel. We praten regelmatig na over het gebed en vertellen dat ze alles aan de Heere mogen zeggen en vragen. De Heere hoort ons altijd als we tot Hem bidden, maar Hij geeft niet alles waar we om vragen. We leren de kinderen

ook dat eerbied belangrijk is als je bidt. En om de Heere te danken en te loven, naast het vergeving vragen.

Ook zien we juist in het gebed van grootouders, leerkrachten en predikanten dat ze tot zegen zijn voor onze kinderen.'

KUNNEN JULLIE IETS SCHETSEN OVER DE MANIER WAAROP HET GEBEDSLEVEN ZICH BIJ ÉÉN VAN DE KINDEREN ONTWIKKELT?

'Vooral bij het vrije gebed zie je een ontwikkeling naarmate ze ouder worden. Hoe vertederend is het gebedje van een 4-jarige, gericht op hun eigen wereldje. Als ze ouder worden spiegelen ze zich aan het gebed van ons als ouders. Bij het volwassen worden proef je bij je kind een stukje persoonlijk geloofsleven in het vrije gebed. Dan is het lang niet altijd volledig en perfect, maar God ziet het hart aan. Ondanks onze tekortkomingen is God getrouw van generatie op generatie!'

GELOFSOPVOEDING (HGJB)

Een medewerker van de HGJB leidt een interactieve avond waarbij afwisseling is tussen bijbelstudie, werkvormen, onderling gesprek, (pedagogische) informatie en praktische tips.

Kies uit één van de veelgevraagde thema's of draag zelf een onderwerp aan.

Veelgevraagde thema's zijn:

- Huisgodsdienst
- Bijbellezen in het gezin
- Godsbeelden
- Liefde en discipline
- Geloofsgesprekken met kinderen
- Het vieren van christelijke feestdagen
- Opvoeden doe je samen (over de samenwerking tussen gezin en kerkelijke gemeente)
- Sociale media in het gezin
- Puber waarom doe je zo?
- Staan in deze wereld
- Seksualiteit

Kosten: €175,- (€200,- voor eigen onderwerp)

Waar/wanneer: op aanvraag in de eigen gemeente, datum in overleg: info@hgjb.nl

Kijk op www.hgjb.nl/gezin voor meer informatie.

THEMA-AVONDEN

THEMA-AVONDEN ORGANISEREN

Wil je een thema-avond geloofsopvoeding (over dit onderwerp) organiseren in je gemeente? Nodig dan de Hervormde Zondagsscholenbond of de HGJB uit om deze avond te verzorgen.

GELOFSOPVOEDING BINNEN HET GEZIN! (BHZ)

De Hervormde Zondagsscholenbond heeft deskundige sprekers beschikbaar die een avond kunnen verzorgen over het onderwerp 'Geloofsopvoeding binnen het gezin!' Tijdens deze interactieve avond voor ouders en leidinggevenden van plaatselijke zondagsscholen komen o.a. de volgende onderwerpen aan de orde:

- in gesprek met je kind(eren)
- voorbeeld zijn, wat zien kinderen?
- rol van de gemeente bij opvoeding

Waar/wanneer: op aanvraag in de eigen gemeente, datum in overleg: c.m.codee@gmail.com. Kijk op www.hervormdezondagsscholen.nl – Materialen – tabblad 'Werkgroep Educatief Beraad'.

THEMABIJEENKOMSTEN (VB)

Tijdens de themabijeenkomsten treffen vrouwen elkaar rondom een thema dat door een of meerdere sprekers is ingevuld.

Waar/wanneer: op verschillende plaatsen in het land, in de maanden januari t/m maart. Kijk op www.hervormdevrouwenbond.nl/bijeenkomsten/themabijeenkomsten.

VERDIEPINGSREFERENTIE VOOR 25+ (MB EN VB)

Een conferentie voor mannen en vrouwen van 25-40 jaar rondom een thema. Met centrale sprekers en workshops. Kijk op: www.verdiepingsconferentie.nl.

THEMA-DAGEN

THEMADAGEN VOOR MANNEN (MB)

Ontmoetingen tussen mannen in de regio, rondom een thema dat door een of meerdere sprekers is ingevuld.

Waar/wanneer: op geplande data + op aanvraag in de eigen regio: ds.jm.molenaar@hervormdede.nl
Kijk op www.hervormdemannenbond.nl – tabblad 'Thema-dagen' voor geplande data en meer informatie.

VROUWENDAGEN (VB)

Tijdens de vrouwendagen treffen vrouwen elkaar rondom een thema. Er zijn 2 vrouwendagen voor alle leeftijden en 2 vrouwendagen speciaal voor jonge vrouwen.

Ingrediënten van de dag:

- Luisteren naar een boeiend thema
- Onderlinge ontmoetingen
- Beziende workshops
- Muzikale momenten
- Creatieve workshops

Kijk op www.hervormdevrouwenbond.nl/vrouwendagen voor meer informatie